

מראי מקומות- מנחות כ"ט

- (א) **אבן היתה לפני מנורה, ובה שלשה מעלות-** והק' המקדש דוד (כ"א, סוס"ק ד'), איך הי' עומד על המעלות בשעת הטבה, הרי לכאור' המעלות הם חציצה בינו ובין הרצפה, ואי' בזבחים (כד). דעומד על האבן עבודתו פסולה. וכ' דבשלמא להספרי דדרש מהא דכתי' בהעלותך שהיו מעלות שם, א"כ י"ל דגזזה"כ הוא דאינם חוצצים. אבל הרמב"ם בפיה"מ כ' טעם בדבר, לפי שלא הי' קומת סתם כהן כ"כ שהי' יכול להטיב המנורה מהרצפה, וא"כ לכאור' הוי חציצה. ותי' המקד"ד ע"פ מש"כ תוס' ביומא דלא הי' צריך בגדי כהונה לדישון מזבח בפנימי, וכ' המשנה למלך דה"ה לדישון המנורה, וא"כ י"ל דכמו דלא בעינן בגדי כהונה, כמו כן לא בעינן לעמוד על הרצפה, שהרי דין חציצה ברצפה נלמוד מדין חציצה בבגדי כהונה (עכ"פ לפי תוס' בזבחים), וא"כ ממילא כאן לא צריך (אולם ע"ש בשמועת חיים שהק' ע"פ מש"כ הגרי"ז דמצד דין עבודת מנורה צריך בגדי כהונה [ולכאור' דלא כהמל"מ הג"ל], וממילא נדחה תי' המקד"ד).
- (ב) **כי קאמינא משפת קנים ולמעלה-** ויש לעי', למה יאמר גובהה באופן מוזר זה. וכ' המלבי"ם (שמות כ"ה, ל"ה), דבא רבא להשמיענו הטעם דהמנורה היתה גובהה י"ח טפחים, דהיינו משום דעיקר גובהה של המנורה הוא ט', דהיינו כנגד השלחן, והי' גובה מן הקנים ולמעלה כנגד השלחן, ע"ש.
- (ג) **והכתי' אין כסף נחשב וכו'- פרש"י,** אלמא עשיר הי', ואת אמרת וכו'. והק' החי' הרשב"א, וכי מפני שכלילה כל הזהב סגור שלו שוב אינו יכול להיות נחשב לעשיר, אימא דהי' עשיר בכסף, ורק דהלך כל הזהב שלו. ולכן הוא פי' דקו' הגמ' הוא דכיון דכתיב דאין כסף נחשב למאומה, אלמא דעשירות שלו לא היתה בכסף, דאם היתה בכסף, א"כ למה אין הכסף נחשב מאומה, והלא אין עשירות שלו בזהב אלא בכסף, אע"כ דהי' לו כ"כ זהב דלא הי' כסף שוה כלום.
- (ד) **ומי חסר כולי האי- פרש"י,** דהי' אלף ככר והכניסו אלף פעמים עד שיעמוד על ככר, אלמא בכל פעם חסר ככר. והק' המהרש"א, הלא לכאור' זה ק' בחשבון, דאם בפעם ראשון חסר ככר, אלמא דאין הכבשן מחסר אלא חלק א' באלף, וא"כ בפעם שני, דאין כאן אלף ככר, צריך לחסר ככר חסר מעט, וכן להלאה. ולכן פי' דלא כרש"י, דמעיקרא חסר הרבה יותר מככר, ובהמשך חסר פחות פחות, עד שעמד על ככר [ולדבריו יש לעי', מה הק' הגמ', הלא מהכ"ת דבסוף הי' מחסר ככר, ושפיר קאמרי' דלא חסר אלא דינר קורדייקני, רצ"ע].
- (ה) **כיון דקאי- פרש"י,** דהיינו, שנשרף יפה בימי שלמה, לפיכך לא חסר עכשיו אלא דינר. והק' הרש"ש, א"כ נמצא דזה הי' המנורה שנשתמשו בה בימי שלמה, ואיך היו עושין כן, הא הי' יותר מככר, והניח בקו'.
- (ו) **אלא מעתה, על השלחן הטהור, שירדו מעשיו ממקום טהור- הק' בחי' הרשב"א,** אימא אה"נ, שהרי אינו בא אלא לפרש הפסוק דכתי' מנורה טהורה, וא"כ י"ל דה"ה על השלחן הטהור. ותי' דדוקא גבי מנורה שייך למימר הכי, שהיו צריכין להראותו מן השמים מנורה כמותה, מפני שהי' ק' לצייר אותה, והכי נמי אמרי' בתר הכי, דנתקשה בה משה מפני שציורה קשה, אבל בשלחן מה הי' צריך להראותו כמותו, והלא אין בו שום ציור קשה.
- (ז) **מלמד שמגביהין אותן לעולי רגלים וכו'- ע' בשטמ"ק** (כז: אות ו') דהוכיח מכאן דמן התורה מותר לישראלים ליכנס בכל העזרה, דאל"כ איך היו יכולים לראותו. אולם ע' בתוס' בחגיגה (ריש כו:) דמבואר דס"ל דלא היו מגיחים ישראלים ליכנס בין האולם והמזבח כלל. וע' ביד דוד שהביא מח' הראשונים אם היו מביאים השלחן לחוץ או לא, דשי' התוס' הוא דלא היו מביאים אותו לחוץ, אבל שי' הרמב"ם הוא דהיו מביאים אותו לחוץ, ולדברי הרמב"ם א"ש, ואף לדבריו תוס', ע"ש שכ' דהיו מביאים אותו

הרמב"ן על התורה ב' ויקהל, דנהי דכל הכלים עשאוים בבהמ"ק כמו שהיו במשכן, מ"מ לא היו להם תבנית של הכלים שבמקדש. וא"כ, אע"פ שהיו צריכים לעשות המנורה בכפתוריה, וכו', אבל מ"מ לא היו צריכים לעשותה דוקא בתבנית שהראה הקב"ה למשה משמים, ולכן לא נתקשו בה.

(ג) **ראש חודש- פרש"י, בשעת מולד הלבנה אינה נראית כי אם מעט, ואינה נכרת. וע' בחי' הגרי"ז שהביא מש"כ רש"י על התורה, דנתקשה משה באיזה שיעור תראה שתהי' ראוי' לקדש. והק' ע"ז הגרי"ז, הא אין בזה דין שיעור, אלא דכיון דיכול לראותה, שוב שייך לקדשה. ותי' דנפק"מ בזמן הזה, דאין מקדשין ע"פ ראי', דעושין החשבון ע"פ מתי שהלבנה ראוי' להיות נראית, ולא ע"פ זמן המולד.**

(ד) **אלא לקוצה של יו"ד, והא נמי פשיטא, וכו'. ולא הק' הגמ' פשיטא בהא דצריך גויל מוקף לה, וע' בחי' הגרי"ז לקמן (לד). שהעיר בזה, ויתרוצו שם צ"ע, ע"ש.**

(ט) **כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה- ע' במרדכי (תתקנ"ב) שהביא מהר"ש דהי' מסתפק אם דין זה הוא רק בתפילין ומזוזות, אבל בס"ת רק לכתחלה צריך להקיף רוחותיה בגויל, ולבסוף חזר בו דגם בס"ת פסול.**

(טז) **תוכו של ה'- פרש"י, רגל שבפנים. והק' המרדכי (תתקנ"ג), הא לא מקרי תוך אלא אויר. ועוד, מה לי רגל ימין, מה לי רגל שמאל. וע' בטהרת הקודש דכ' דשאני רגל ימין, דאם אין בה לכה"פ כמו אות קטן, אז לא יהי' לה צורת אות ה' בכלל, משא"כ ברגל שמאלית, אפי' אם אינו אלא נקודה קטנה, מ"מ עדיין יש בה צורת אות ה'. וע"ע בהגהות הרד"ל דהק' דאם מיירי ברגל ימנית, א"כ אפי' אם נשאר כאות קטן, אז אין רגל השמאלית כנגד רגל ימנית. ובפירוש ב' של רש"י, דמיירי בתוכו של גויל, והחלק שבתוכו, הק' המרדכי דמ"ש אות ה' דנקט לפי זה. וכו' דאולי משם דאמרי' שצריך להיות פתוחה למטה, שכל הרוצה לצאת יצא, ועדות הוא**

קרוב לעזרה (עכ"פ למ"ד דקדושת היכל ואולם חד הוא).

(ח) **מלמד שמגביהין אותן- הק' הצאן קדשים (על תוס'), למה הגביהו השלחן, הרי היו יכולים להגביה הלחם, ועי"ז לא יהי' השלחן מקבל טומאה. ותי' דהיו רוצים להראות שהנס נעשה ע"י השלחן, שהשלחן הי' משמר חום הלחם.**

(ט) **נס גדול נעשה בלחם הפנים, סילוקו כסידורו... חם ביום הלקחו- הק' היד דוד, אם לא היו מוציאין השלחן לחוץ (ע' לעיל), בשלמא היו יכולין לראות אם הלחם חם, דמוציא הבל (והביא שכ"כ הריטב"א), אבל אם הי' רך (כמש"כ תוס'), איך היו יכולין לראותו. וע"ש שכ' דמוכח לומר דמ"ד דס"ל דהי' רך, או דס"ל דהוציא השלחן לחוץ, או דס"ל דהוציאו קרוב לעזרה ממש, דקדושת היכל ואולם חד הוא [ועכ"ז ק' אם לא היו הישראלים יכולים להיות קרוב להאולם בכלל, וע"ע].**

(י) **חם ביום הלקחו- כ' התוס' ישנים (יומא לח.), דמ"מ דוקא בית גרמו עשו הלחם הפנים, שאין פתן מתעפשת, אף שהי' נס שהי' הלחם חם, משום דכל מה ששייך בה בבני אדם, אין הקב"ה עושה בה נס.**

(יא) **ארון של אש, ושלחן של אש, ומנורה של אש ירדו מן השמים- העיר המהרש"א, הא לעיל נקטי' לדבר פשוט דרק במנורה הי'. וכ' דע"כ מ"ד לעיל לית לי' האי דרשא [אלא דעדיין ק"ק, דאיך הק' הגמ' בפשיטות דלא הי' שייך שלחן שבא ממקום טהרה, הא אי' מ"ד דבאמת כך הי']. ועוד תי' דמלתא יתירא הי' במנורה, דלא רק דהראה לו תבנית המנורה עצמה, אלא דגם מעשיה, האיך יעשו אותה, ובאיזה כלים, דגם בזה נתקשה משה, גם זה הראה לו הקב"ה. וע' בחי' הגרי"ז דביאר כזה בדעת ר' חייא בר אבא לקמן, דמה דגבריאל הראה לו למשה הי' "מעשה מנורה", דהיינו איך לעשותה.**

(יב) **שלשה דברים היו קשין לו למשה, וכו', מנורה- הק' בחי' הגרי"ז על התורה (פ' תצוה), הא גם בבית שני עשו מנורה, כמבואר בסוגיין, דהעשירו עשאוה של זהב, ואיך לא נתקשו בה. וביאר ע"פ מש"כ לפרש בדברי**

העולם במדת הדין, וכיון שראה שהעולם לא יתקיים, שתפה במדת הרחמים. אבל צדיקים עדיין קיימים במדת הדין, וזהו הביאור של המימרא כאן, דכך עלה במחשבה לפני. וע"ע במהרש"א דפי' באו"א.

(כב) **שעטנ"ז ג"ץ** - כ' **המשנה ברורה** (ל"ו, ט"ו) דשעטנ"ז הם אותיות שט"ן ע"ז, והם ב' מקטרגים גדולים, וג"ץ הוא מקטרג גדול, והתגין עליהן הם כמו חרב וחנית להנצל מהם.

(כג) **שעטנ"ז ג"ץ** - ע' **בחי' הגרי"ז** שהביא דשי' הרמב"ם הוא דכל זה דוקא במזוזה, ובה גופא, לאו בכל אותיות של שעטנ"ז ג"ץ, אלא רק המיוחדים המפורשים בדבריו. וגם איכא פלוגתא בראשונים אם זהו לעיכובא או לא, וביאר הגרי"ז דזה בזה תליא. דהיינו, דמ"ד דשי"ך דין זה בכל סת"ם, ובכל אותיות שעטנ"ז ג"ץ, היינו משום דס"ל דזהו חלק של האות, ומשו"ה שפיר מעכב, דשי"ך לצורת האות. אבל הרמב"ם דס"ל דדוקא במזוזה, ע"כ ס"ל דאין זה חלק של האות, אלא הלכה מיוחדת באותיות הללו של המזוזה, וא"כ י"ל דאינה לעכובא אלא למצוה.

(כד) **חזינא להו לספרי דווקני... ותלו לי' לכרעי'** דה"י - ע' **ברא"ש** (סי' י"ב) דכ' דאם לא תלו לכרעי' ד"ה" פסולה. וע' **במעדני י"ט** (ה') שהביא **מתשו' ריב"ש** שהביא שא' הי' רוצה להכשיר בכה"ג בדיעבד, דהגמ' משמע דרק ספרי דווקני עושין כן, וחולק הריב"ש עליו וס"ל דאף בדיעבד פסול, וכשי' הרא"ש. וע"ש במעדני י"ט מש"כ לדחות הרא"י מכאן, דאולי הסופרים היו מדייקים שלא להפרידה רק כחוט השערה, אלא הפרידו הרבה, ע"ש באו"א. וע"ע **בחי' הרשב"א** דהק' דפשיטא דצריך לעשות כן, ולמה דוקא ספרי דווקני. וע"ש שכ' דה"י שי"ך לקצר הרגל שמאלי של ה"ה", ובזה יהי' חלוק מה"ח", וע"ש באו"א מה יהי' החילוק בין ה"ה" וה"ח".

(כה) **מפני שצדיקים שבו מועטים** - כ' **המהרש"א** דלכאור' הביאור הוא כמו הגמ' בסוכה דראיתי בני עליי' והם מועטים, אלא דהק'

לייחוד של מקום, לכך נקט "ה" [וצ"ע בדיוק כוונתו בזה]. גם העיר על מש"כ רש"י דבתפילין מיירי, דמי הזקיקו לומר כן.

(יז) **כשיעור אות קטנה כשר** - ע' **בחזון איש** (או"ח סי' ז') שדן באיך משערין אות קטנה, האם כפי שאר הכתב, או כפי כתיבת רוב בנ"א, ע"ש.

(יח) **א"ל אם משתייר בו כשיעור אות קטנה כשר** - כ' **הטהרת הקודש**, דלא אמר להראות לינוקא כמו בעובדא דלקמן משום דכאן אי"צ ינוקא, דכל אדם יכול לידע אם יש בו כשיעור אות קטנה. והוסיף דאפשר דינוקא לא הי' מהני כאן, משום דא"ל לן לומר עליו שהוא אות אחרת, וא"כ ודאי יקרא את אות ה", והניח בצ"ע.

(יט) **זיל אייתי ינוקא, וכו'** - הק' **הבית יוסף** (או"ח ל"ב, ט"ז, ד"ה וא"ת), איך שייך להכשיר הפסק ע"י ינוקא, והא אמרי' דכל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה. ותי' דלא איתמר אלא לפסול היכא שנדבקה באות אחרת, אבל היכא דאפסק בנוקבא לא, וכ' דכן מדויק מדברי **רש"י** כאן. ועוד תי', "ועוד יש לומר דהא דמכשרין באיפסיק בנוקבא היינו דוקא בנפסק אחר שנכתב דכיון דכשנכתבה היתה כשרה שהיה גויל מקיפה מארבע רוחותיה אם ניקבה אח"כ כשרה כיון שתחלתה היה בכשרות אבל כשבתחלת כתיבתה היה שם נקב ונפסקה בו אף על פי שיש בה שיעור אות פסולה משום דמעולם לא הקיפה גויל וכן נראה בהדיא מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א עכ"ל.

(כ) **מי מעכב על ידך** - פרש"י, שאתה צריך להוסיף עוד וכו'. פי' **הצאן קדשים**, מי מעכב על ידך מלכתוב בפירוש, עד שאתה צריך לתגא האותיות לרמוז איזה דרוש. וע"ז השיב לו עתיד אדם א' לדרוש על כל קוץ תילי תילים הלכות, וא"א ליתן בכתב, כדאי' בגיטין דתורה רובה ע"פ ומיעוטה בכתב.

(כא) **זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק, כך עלה במחשבה לפני** - ע' **בעיון יעקב** דפי' ע"פ הא דאי' דמעיקרא עלה במחשבת ד' לברוא

דא"כ אינו דומה ל"י", דאינו קטן במספר
אלא בגודל. ולכן כ' דלכאוו' י"ל דהביאור
הוא דצדיקים ממעטים עצמן, ולא דהם
מועטים בכמות, אלא דכ' דלשון מועטים
משמע טפי כפי' הראשון, וצ"ע.

כו) והוא דכתי' רובי' דספרא שפיר- הק' הבית
יוסף (יו"ד רע"ט, ד'), אם מיירי דרוב הספר
מתוקן, א"כ הרי יש בו כמה דפים שאין בהם
טעיות, וא"כ איך אמרי' דצריך דף א' שאין
בה ד' טעיות. ותי' דרוב הספר היינו שרוב
אותיות הספר כתובים כתקנם, אבל אין לך
דף שאין בה כמה טעיות, וקאמר דאפ"ה, אם
אין בדף א' יותר מג' טעיות, מאחר שרוב
הספר כתובים כתקנן, מציל אותו הדף על כל
הספר, ומגיהין אותו. וע"ע **בשטמ"ק (כ')**
בדעת רש"י, דרוב היינו רוב של כל דף ודף
אין בו טעיות.

כז) לא אמרן אלא בחסירות, אבל יתירות לית לן
בה- ע' במרדכי (תתקנ"ד) שהק' דאיך יתקן
ע"י גרידת היתירות, הא קיי"ל דהפסיק
באמצע השם יותר ממלוא אות קטנה, שהוא
שיעור בין תיבה לתיבה, לא יקרא בו. ותי'
דמיירי דלאחר גרידא האות, יכול להאריך
האותיות מלפניהם או מלאחריהם. ואם לאו,
ימחוק אותו, ויעשה אות א' גדול במקום
שתיים. והק' המרדכי ע"ז, איך יכול לעשות
כתיבה דקה או גסה יותר משאר הספר, הא
אמרי' לקמן לא ימעט הכתב מפני ריוח
דלמטה, וכו', וע"ש שהניח בקו'. וכ' הבית
יוסף (יו"ד סוס"י רע"ט) דמה דאמרי' לא
ימעט הכתב וכו', היינו רק לכתחלה, אבל
היכא דא"א לתקנו בענין אחר, שפיר דמי.